КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра педагогіки

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників (вихователів-методистів закладів дошкільної освіти)

«Розвиток демократичної культури в дошкільному закладі»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри педагогіки

(протокол № 5 від 29.05.2026 р.)

Завідувачка кафедри Д. Д. Біда

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 4 від 04.06.2026 р.)

Голова науково-методичної ради П. К. Хобзей

Розробник: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» **(**Банах Ольга Володимирівна, старша викладачка кафедри педагогіки Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»).

Напрям підвищення кваліфікації:

- розвиток професійних компетентностей вихователя-методиста закладу дошкільної освіти;
- формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України “Про освіту”;
- використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;
- мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність;
- розвиток управлінської компетентності.

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 31.12.2031 року.

Рецензенти:

Матяшук Валентина Петрівна, кандидат історичних наук, доцентка кафедри педагогіки Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

Тодчук Наталія Євгенівна, кандидат філологічних наук.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасний етап реформування національної системи освіти висуває принципово нові вимоги до організації освітнього простору в закладах дошкільної освіти. Пріоритетним вектором розвитку дошкілля стає орієнтація на загальноєвропейські цінності, забезпечення прав дитини, свободи вибору та формування ключових громадянських компетентностей з раннього віку. Зазначені трансформації вимагають кардинального переосмислення професійного профілю вихователя-методиста. Сучасний методист має обрати позицію лідера змін, архітектора демократичного середовища та фасилітатора безперервного професійного розвитку педагогічного колективу.

Програма системно розв'язує комплекс актуальних освітніх викликів через інтеграцію кількох стратегічних блоків.

Впровадження міжнародних стандартів демократії. Програма забезпечує слухачів дієвими механізмами поєднання вимог вітчизняного Державного стандарту з Рамкою компетентностей для культури демократії Ради Європи. Особлива увага приділена практичному інструментарію — комплекту матеріалів «Зростаємо в демократії змалку: 14 карток для розвитку вмінь, необхідних впродовж життя», що дозволяє ефективно проектувати діяльність для формування критичного мислення та автономії вихованців.

Трансформація методичних підходів. Курс спрямований на розвиток фасилітативних та менторських якостей вихователя-методиста. Це дозволяє перебудувати внутрішньосадкову систему підвищення кваліфікації, створювати індивідуальні траєкторії розвитку вихователів та ефективно впроваджувати інноваційні форми підтримки.

Цифровізація освітнього менеджменту. Практичний фокус на використанні хмарних сервісів Google дає змогу вихователю-методисту спроєктувати гнучкий, безпечний та оперативний віртуальний методичний кабінет, який суттєво підвищує якість документообігу та взаємодії в колективі.

Психосоціальна стійкість та благополуччя. Безпека та емоційний комфорт є фундаментом будь-якого демократичного простору. Програма озброює методистів алгоритмами збереження ментального здоров’я педагогів, профілактики їхнього професійного вигорання та стратегіями психосоціальної підтримки дітей в умовах кризових ситуацій.

Педагогіка партнерства. Успішна демократизація дошкілля неможлива без залучення родин. Програма пропонує інструменти подолання комунікативних бар'єрів між дорослими та неформальні методи взаємодії, які перетворюють батьків на активних співавторів освітнього процесу.

Особливістю та високою практичною цінністю програми є її діяльнісний та рефлексивний характер. Слухачі не просто пасивно сприймають інформацію, а в межах самостійної роботи розробляють власні прикладні кейси, які згодом демонструють та захищають під час підсумкового майстер-класу. Своєю чергою, викладач виступає у ролі гнучкого фасилітатора, адаптуючи практичні демонстрації під реальні запити та професійні дефіцити аудиторії, виявлені впродовж курсу.

Цільова група: вихователі-методисти закладів дошкільної освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: програма реалізується з використанням дистанційних технологій навчання та передбачає поєднання лекційних, практичних і самостійних форм роботи. Акцент зроблено на практичну спрямованість змісту навчання та виконання прикладних завдань. Курс передбачає виконання підсумкового компетентнісного тесту, а також розроблення й публічний захист індивідуальної самостійної роботи під час випускного майстер-класу.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (очна, очно-дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: формування професійних компетентностей вихователя-методиста для набуття нових професійних ролей і ефективного виконання завдань у контексті демократизації дошкілля.

Завдання підвищення кваліфікації:

- **ознайомити** слухачів із сучасними тенденціями розвитку дошкільної освіти в умовах реформування та нормативно-правовими засадами розбудови демократичного освітнього простору;
- **сформувати** системне розуміння концепції демократичної культури, європейських цінностей та структури Рамки компетентностей для культури демократії Ради Європи у контексті дошкілля;
- **удосконалити** цифрову компетентність слухачів через практичне опанування технічних можливостей сервісів Google для оптимізації менеджменту та професійної діяльності в ЗДО;
- **забезпечити** методистів практичним інструментарієм для впровадження освітніх активностей, що розвивають ключові навички дошкільнят для життя в демократичному суспільстві;
- **сприяти** становленню фасилітативних якостей вихователя-методиста, необхідних для ефективного супроводу професійного розвитку педагогів та опануванню дієвих стратегій психосоціальної підтримки;
- **окреслити** ефективні форми, методи та інструменти педагогіки партнерства для активного залучення батьків до освітнього процесу на засадах взаємодовіри та неформального спілкування.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться відповідно до Професійного стандарту "Вихователь закладу дошкільної освіти, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 19.10.2021 № 755-21.):

А1.2, **А1.3 Прогностична,** через здатність до цілепокладання, самоорганізації та підготовки до здійснення освітнього процесу та здатність до документування професійної діяльності.
А2.2 Організаційна, через здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти.
А4.1 Предметно-методична, через здатність формувати у здобувачів освіти ключові компетентності відповідно до державного стандарту.
Б1.2 Здоров'язбережувальна, через здатність організовувати психологічно безпечне освітнє середовище.
В1.1, В1.2 Психо-емоційна, через здатність до самоконтролю, саморегуляції, толерантної взаємодії та здатність до швидкого реагування на зміни, гнучкість, адаптивність і стресостійкість.
В2.1 Педагогічне партнерство, через здатність ефективної співпраці та комунікації в професійній діяльності та здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності.
Г1.1 Здатність до навчання впродовж життя: здатність до саморефлексії та самооцінювання професійної діяльності.
Г2.2 Інформаційно-комунікаційна, через здатність ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси в професійній діяльності.

Очікувані результати навчання

- знає нормативно-правові засади розбудови демократичного простору в дошкіллі та структури Рамки компетентностей для культури демократії Ради Європи;
- моделює віртуальний методичний кабінет на базі хмарних сервісів Google;
- використовує фасилітативні техніки для менторського супроводу педагогів, захисту їхнього психосоціального благополуччя та залучення батьків як партнерів.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС. Сертифікат видається учасникам, які прослухали не менше 50% аудиторних занять, успішно склали підсумковий компетентнісний тест (набрали від 40 балів) та захистили індивідуальну самостійну роботу. У разі виконання самостійної роботи без її публічного представлення на майстер-класі, загальний обсяг годин у сертифікаті зменшується пропорційно.

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою; вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 2 модулів, 6 взаємопов'язаних тем, індивідуальної самостійної роботи слухачів, підсумкового тесту та майстер-класу.

Опанування програми передбачає виконання та публічний захист індивідуальної самостійної роботи, а також проходження випускного контрольного заходу — компетентнісного тесту «Демократичні координати: підсумковий компетентнісний тест». Оцінювання тесту здійснюється за бальною системою відповідно до розробленої шкали. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники — 60 балів, прохідний бал — від 40.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано». Обов'язковою умовою зарахування 2 годин самостійної роботи є її публічне представлення/демонстрація під час випускного майстер-класу. У разі, якщо слухач виконав роботу, але не презентував її, ці години не зараховуються, а загальний обсяг годин у сертифікаті пропорційно зменшується.

Учасники, які відвідали не менше 50% занять, успішно захистили самостійну роботу та отримали прохідну кількість балів за підсумковий тест, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год., з них: 11 год. — лекційні заняття, 17 год. — практична робота, 2 год. — самостійна робота.

Назва теми	Кількість годин			
	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Разом
Модуль 1. Професійна діяльність вихователя-методиста в демократичному дошкіллі				
Тема 1. Професійний розвиток та нові підходи до підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗДО	4			4
Тема 2. Вихователь-методист як фасилітатор розбудови демократичного освітнього простору	2			2
Тема 3. Використання інформаційно-комунікативних технологій (сервісів Google) у професійній	1	5		6

діяльності вихователя-методиста				
Разом за модулем:	**7**	**5**		**12**
Модуль 2. Демократичні цінності в освітньому середовищі дошкілля				
Тема 1. Рамка для культури демократії Ради Європи: як використовувати у дошкіллі	1	5		6
Тема 2. Психосоціальне благополуччя дітей та педагогів як основа демократичного освітнього простору	1	1		2
Тема 3. Педагогіка партнерства: форми і методи залучення та заохочення батьків до співпраці	2	2		4
Разом за модулем:	**4**	**8**		**12**
Самостійна робота «Інструменти формування культури демократії в закладі освіти»			2	**2**
Майстер-клас «Практичне впровадження інструментів формування культури демократії в закладі освіти»		**4**		**4**
Всього	**11**	**17**	**2**	**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Професійна діяльність вихователя- методиста в демократичному дошкіллі

(*лекція, 7 годин, практичне, 5 годин*)

Тема 1. Професійний розвиток та нові підходи до підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗДО

Сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти. Формування готовності вихователя-методиста дошкільної установи до впровадження нової моделі організації методичної роботи.

Нормативно-правове забезпечення та нові підходи до безперервного професійного розвитку педагогічних працівників ЗДО.

Роль вихователя-методиста у забезпеченні професійного розвитку вихователя дошкілля: створення індивідуальних траєкторій розвитку та інтеграція інструментів тайм-менеджменту й самоорганізації.

Інноваційні форми внутрішньосадкового підвищення кваліфікації: особливості організації та практична цінність професійного наставництва (менторства), супервізії та інтервізійних груп для підтримки вихователів.

Тема 2. Вихователь-методист як фасилітатор розбудови демократичного освітнього простору

Поняття фасилітації в освітньому менеджменті. Ключові відмінності між традиційною (директивною) моделлю організації методичної роботи та сучасною фасилітативною супроводжувальною діяльністю методиста.

Професійний профіль вихователя-методиста як лідера змін та архітектора демократичного середовища в закладі дошкільної освіти.

Принципи побудови відкритої, прозорої та безпечної взаємодії в колективі, що базується на цінностях рівності, взаємоповаги та демократичної культури.

Інструменти та методики фасилітації: залучення педагогічного колективу до спільного прийняття рішень та командного проєктування демократичного освітнього простору ЗДО.

Тема 3. Використання інформаційно-комунікативних технологій (сервіси Google) упрофесійній діяльності вихователя-методиста дошкілля

Цифровізація методичної служби: сучасні інформаційно-комунікаційні технології як чинник оптимізації управлінських процесів та методичного супроводу в демократичному закладі освіти.

Практичне вивчення технічних та дидактичних можливостей окремих сервісів Google (Google Диск, Google Документи, Google Таблиці, Google Форми) для використання вихователем-методистом у щоденній професійній діяльності. Проєктування, моделювання та наповнення структури віртуального

методичного кабінету на базі сервісів Google для оптимізації документообігу, збору аналітики та організації безперервного дистанційного навчання педагогів.

Побудова безпечного інформаційно-освітнього простору ЗДО, захист даних та організація ефективної, оперативної професійної взаємодії в колективі в онлайн-форматі.

Модуль 2. Демократичні цінності в освітньому середовищі дошкілля (*лекція, 4 години; практичне, 8 годин*)

Тема 1. Рамка для культури демократії Ради Європи: як використовувати у дошкіллі

Сутнісна характеристика базових понять: «демократичний освітній заклад», «демократичні цінності», «демократичні навички» та «громадянські компетентності».

Точки дотику, взаємозв'язок та інтеграція вимог Державного стандарту дошкільної освіти України та Рамки компетентностей для культури демократії Ради Європи.

Базові навички дошкільнят для сталого розвитку демократичної культури. Моделювання освітніх ситуацій та видів діяльності, що ефективно розвивають компетентності для життя у демократичному та відкритому суспільстві. Методичні алгоритми застосування Рамки у щоденній педагогічній практиці ЗДО.

Практичне опрацювання та інтеграція у роботу педагогів комплекту інноваційних матеріалів «Зростаємо в демократії змалку: 14 карток для розвитку вмінь, необхідних впродовж життя» (розробка Всеукраїнської програми «Демократична школа»).

Проєктування занять на основі карток для формування критичного мислення, автономії та здатності до співпраці у дітей.

Тема 2. Психосоціальне благополуччя дітей та педагогів як основа демократичного освітнього простору

Поняття психосоціального та емоційного благополуччя як базового чинника побудови безпечного і гуманного освітнього середовища.

Комплекс організаційних, психологічних та соціальних чинників, що впливають на емоційний стан вихователя; діагностика та профілактика синдрому професійного вигорання в педагогічному колективі.

Практичне освоєння та інтеграція ключових стратегій діяльності вихователя-методиста та педагогів задля підтримки благополуччя дітей у щоденній практиці ЗДО, зокрема алгоритми дій та психоемоційної стабілізації під час кризових і надзвичайних ситуацій (робота в укритті).

Опанування практик емоційної саморегуляції, інструментів зниження тривожності та формування стресостійкості у дорослих і дітей.

Тема 3. Педагогіка партнерства: форми і методи залучення та

заохочення батьків до співпраці

Філософія педагогіки партнерства в сучасному дошкіллі. Основні вектори, стратегії та шляхи взаємодії методичної служби та вихователів з родинами вихованців: баланс формального й неформального спілкування.

Системний аналіз комунікативних бар'єрів та психологічних причин, що викликають утруднення чи конфлікти під час взаємодії працівників дошкільного закладу та батьків.

Проєктування та розроблення нових моделей залучення батьків до освітнього процесу, трансформація їхньої ролі від пасивних спостерігачів до активних «помічників вихователя» та співавторів освітнього простору.

Моделювання інноваційних форм взаємодії: організація дієвого методичного та психологічного консультування батьків, проведення інтерактивних батьківських зборів, круглих столів та тренінгів на засадах взаємної довіри.

Майстер-клас «Практичне впровадження інструментів формування культури демократії в закладі освіти»

(практичне, 4 години)

Презентація та демонстрація досягнень слухачів:

- публічне представлення, захист та обговорення результатів індивідуальної самостійної роботи учасників курсів;
- демонстрація практичних кейсів, розроблених моделей або адаптованих інструментів формування культури демократії у власних закладах дошкільної освіти.

Професійна рефлексія та фасилітація від викладача:

- ситуативний аналіз освітніх та управлінських діяльностей.
- презентація викладачем практичних прикладів, інтерактивних методів та інструментів розвитку громадянських компетентностей, актуальність та необхідність яких було виявлено безпосередньо впродовж реалізації курсу (з урахуванням запитів, професійних дефіцитів та емоційного стану слухачів).

4. СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Оцінювання результатів навчання слухачів є комплексним і включає підсумкове тестування та оцінювання результатів самостійної роботи.

Підсумкове тестування

- На етапі завершення навчання слухачі виконують підсумковий тест **«Демократичні координати: підсумковий компетентнісний тест»**.
- Зміст тестових завдань охоплює теоретичний та практичний матеріал кожного з модулів програми.

- Оцінювання здійснюється за дихотомічною шкалою (1 бал за правильну відповідь, 0 балів — за неправильну). Максимальна кількість балів — 60, прохідний бал — від 40 балів.

Оцінювання самостійної роботи

Виконання самостійної роботи є обов'язковою умовою опанування програми підвищення кваліфікації. На виконання індивідуального практичного завдання передбачено 2 години.

Оцінювання самостійної роботи здійснюється за принципом **«зараховано / не зараховано»** на основі її публічного представлення.

Критерії зарахування: відповідність обраній темі, практична спрямованість розроблених інструментів, готовність до впровадження в освітній простір ЗДО та безпосередня презентація/демонстрація роботи під час випускового майстер-класу.

Важлива умова зарахування годин самостійної роботи: кожен учасник презентує результати своєї самостійної роботи під час проведення майстер-класу «Практичне впровадження інструментів формування культури демократії в закладі освіти». У випадку, якщо слухач виконав завдання, але не представив його публічно на майстер-класі, 2 години, виділені на самостійну роботу, учаснику не зараховуються, а загальний обсяг годин курсу в сертифікаті зменшується.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Які ключові відмінності між традиційною моделлю організації методичної роботи та сучасною фасилітативною супроводжувальною діяльністю вихователя-методиста?
2. Які інноваційні форми внутрішньо садкового підвищення кваліфікації (наставництво, супервізія, інтервізійні групи) є найбільш ефективними для підтримки вихователів в умовах реформи?
3. За допомогою яких інструментів фасилітації методист може залучити педагогічний колектив до спільного проєктування демократичного освітнього простору закладу?
4. Як оптимізувати професійну взаємодію в колективі та побудувати безпечний інформаційний простір ЗДО за допомогою хмарних сервісів Google?
5. Які існують точки дотику та взаємодоповнення між Державним стандартом дошкільної освіти України та Рамкою компетентностей для культури демократії Ради Європи?
6. Які дидактичні умови та ігрові практики забезпечують ефективне формування ключових навичок дошкільнят для життя в демократичному суспільстві?

7. Які організаційні та психосоціальні чинники є вирішальними для збереження емоційного благополуччя педагога та профілактики його професійного вигорання?
8. Як інтегрувати ключові стратегії підтримки благополуччя дітей у щоденну практику ЗДО, зокрема під час кризових ситуацій?
9. Які інструменти тайм-менеджменту та самоорганізації доцільно внести до індивідуального плану професійного розвитку вихователя-методиста?
10. Які бар'єри найчастіше виникають під час комунікації між педагогами та батьками і які неформальні методи спілкування допомагають трансформувати роль батьків у «помічників вихователя»?

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт дошкільної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 № 1557. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text (дата звернення: 04.01.2026).
2. Закон України «Про освіту» URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 04.01.2026).
3. Закон України «Про дошкільну освіту» URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text (дата звернення: 04.01.2026).
4. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2023). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text (дата звернення: 08.01.2026).
5. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: Наказ МОН України від 06.06.2022 № 527. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 10.05.2026).
6. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» URL:https://mon.gov.ua/statiobjects/mon/uploads/public/661/692/363/6616923634125654141836.pdf (дата звернення: 04.01.2026).
7. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1067729-22#Text (дата звернення: 04.01.2026).
8. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти /Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 08.01.2026).
9. Конвенція ООН про права дитини. – Нью-Йорк: ООН, 1989. (ратифікована в Україні 27.02.1991)

Основна література

1. Компетентні педагоги XXI століття: принципи якісної педагогіки. URL:https://www.issa.nl/quality_principles
2. Використовувати кожну ситуацію для навчання: як працюють дитячі садочки в Польщі. URL: https://nus.org.ua/2021/04/29/vykorystovuvaty-kozhnu-sytuatsiyu-dlya-navchannya-yak-pratsyuyut-dytyachi-sadochky-v-polshhi/
3. Глобальні компетентності для сталого розвитку: посібник для педагогів / Під заг. ред. Л. Хоружої. – Київ: Інститут модернізації змісту освіти, 2022. – 96 с.
4. Дати дітям бути дітьми. Як працює дошкільна освіта у Фінляндії. URL: https://nus.org.ua/articles/daty-dityam-buty-ditmy-yak-pratsyuye-doshkilna-osvita-u-finlyandiyi/
5. Демократія та права людини в дії. Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини у школі: посібник для вчителя початкової школи / Упоряд. О. Сухомлинська, Л. Усенко. – Київ: Основа, 2016. – 120 с.
6. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів з проведення ранкової зустрічі (ВФ «Крок за кроком»). URL: https://www.slideshare.net/ssuser491ed5/ss-106857207
7. Дошкільна освіта Норвегії: як дітей навчають відповідальності й самостійності. URL: https://nus.org.ua/articles/doshkilna-osvita-norvegiyi-yak-ditej-navchayut-vidpovidalnosti-j-samostijnosti/
8. Ляльки з особистими історіями (ляльки – персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини. URL: https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/08/Lyalky-z-osobystymy-istoriyamy-lyalky-persony.pdf
9. Мир у дитячому садку: посібник для педагогів / За ред. Бекер-Мротек С. – Львів: Центр громадянської освіти, 2021. – 84 с.
10. Навчання на основі досвіду: методичні рекомендації для педагогів / Авторський колектив проєкту «Демократична школа». – Київ: Єврорада, 2019. – 62 с.
11. Рамка компетентностей для культури демократії: том 1. Контекст, концепції та модель / Мартин Барретт, Луіза де Бівар Блек, Міхаель Бірам та ін. Наук. ред. українського тексту: Оксана Овчарук, Мирослава Товкало, Христина Чушак. – Європейський центр ім. Верґеланда, 2018. – 79 с.
12. Скажи своє слово: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-prav-liudyny-ta-aktyvnoi-uchasti-dlia-molodi/skazhi-svoe-slovo
13. Софій Н., Найда Ю. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти. – Київ, 2019. – 66 с.
14. Соціальна і емоційна освіта у закладах дошкільної освіти: методичний посібник / Автор. колектив: А. Гончаренко, Н. Ковальчук, Т. Сухомлин. – Київ: Фонд «Крок за кроком», 2020. – 108 с.
15. Стандарти якості дошкільної освіти в Україні: орієнтири для закладу /

Упоряд. В. Огнев'юк, О. Просіна. – Київ: Університет менеджменту освіти, 2023. – 78 с.
16. Новик І., Зуб Т., Алпатова П. Демократизація дошкільної освіти України (освітньо-аналітичний звіт). – Київ, 2023. – 25 с.
17. Дескриптори компетентностей для культури демократії для дітей до 10 років. URL: https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/ofitsiini-dokumenty-rady-yevropy/deskriptori-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji-dlya-ditej-do-10-rokiv
18. Через творчість і гру до культури демократії. URL: https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/publikatsii-vydani-v-ramkakh-prohramy/cherez-tvorchist-i-hru-do-kultury-demokratii
19. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проєктування : навч.-метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В. Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цвєткова ; за ред. О. Д. Рейпольської. — Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021.— 222 с.
20. Джон Готтман, Джоан Деклер Емоційний інтелект у дітей. Харків: Віват, 2022. 288с.
21. Кононко О.Л., Аніщук А.М. Актуальні проблеми розвитку особистісного здоров'я особистості дошкільника. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. № 1. 177 с. С.8-19. https://lkp.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/1124 (дата звернення: 08. 01.2026).
22. Полевікова О. Б., Швець Т. А. Безпечний світ дошкільника: навч.-метод. посіб. Харків: Видавнича група «Основа», 2020. 144 с.
23. Сорочинська О., Тушинська О., Хмільовська С. Інтеграція здоров'язбережувальних технологій у формування навичок збереження здоров'я у дітей дошкільного віку. *Нові технології навчання*. 2025. URL: https://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/436 (дата звернення: 08. .01.2026).
24. Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації : методичний посібник для педагогів / С. Богданов, О. Залеська. — К. : Пульсари. — 2018. — 76 с.
25.Програма «СЕН «Зерна». EASEL Lab. URL: https://selkernels.gse.harvard.edu/uk-UA
26.Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів. Біла книга / Дж.М. Зош, Е.Дж. Хопкінс, Х. Дженсен, К. Лю, Д. Ніл, К. Хірш-Пасек, С.Л. Соліс, Д. Вайтбред. The LEGO Foundation, 2017. 39 с. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1aBKGkGI607NUMD_LLQpIP5UV6OR_Z_om?fbclid=IwAR2OVqC6KrL_TgYKRvV22yQrVp_ZGaYFVyN9ifgEjwQBaOHnJ2pofKFoaTE